

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (teine koda)

8. juuni 2023*

Eelotsusetaotlus – Pakettreisid ja seotud reisikorraldusteenused – Direktiiv (EL) 2015/2302 – Artikli 12 lõiked 2–4 – Pakettreisilepingu lõpetamine – Vältimatud ja erakorralised asjaolud – COVID-19 pandeemia – Asjaomase reisija pakettreisi eest tehtud maksete tagasimaksmine – Tagasimaksmine rahasummana või samaväärse hüvitisena võlatunnistuse (vautšeri) vormis – Kohustus teha reisijale tagasimaksed hiljemalt 14 päeva jooksul pärast lepingu lõpetamist – Ajutine erand sellest kohustusest – Riigisisese õiguse kohaselt tehtud otsuse, millega tühistatakse nimetatud kohustusega vastuolus olevad riigisisised õigusnormid, tagajärgede muutmine ajas

Kohtuasjas C-407/21,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Conseil d'État' (Prantsusmaa kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu) 1. juuli 2021. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 2. juulil 2021, menetluses

Union fédérale des consommateurs – Que choisir (UFC – Que choisir),

Consommation, logement et cadre de vie (CLCV)

versus

Premier ministre,

Ministre de l'Économie, des Finances et de la Relance,

EUROOPA KOHUS (teine koda),

koosseisus: koja president A. Prechal (ettekandja), kohtunikud M. L. Arastey Sahún, F. Biltgen, N. Wahl ja J. Passer,

kohtujurist: L. Medina,

kohtusekretär: osakonnajuhataja D. Dittert,

arvestades kirjalikku menetlust ja 1. juuni 2022. aasta kohtuistungil esitatut,

* Kohtumenetluse keel: prantsuse.

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- Union fédérale des consommateurs – Que choisir (UFC – Que choisir) ja Consommation, logement et cadre de vie (CLCV), esindajad: *avocats* R. Froger ja A. Londoño López,
- Prantsuse valitsus, esindajad: A. Daniel ja A. Ferrand,
- Belgia valitsus, esindajad: S. Baeyens, P. Cottin ja T. Willaert,
- Tšehhi valitsus, esindajad: S. Šindelková, M. Smolek ja J. Vláčil,
- Taani valitsus, esindajad: V. Pasternak Jørgensen ja M. Søndahl Wolff,
- Itaalia valitsus, esindaja: G. Palmieri, keda abistasid *avvocati dello Stato* F. Severi ja M. Cherubini,
- Slovakkia valitsus, esindajad: E. V. Drugda, S. Ondrášiková ja B. Ricziová,
- Euroopa Komisjon, esindajad: B.-R. Killmann, I. Rubene ja C. Valero,

olles 15. septembri 2022. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus puudutab küsimust, kuidas tõlgendada Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. novembri 2015. aasta direktiivi (EL) 2015/2302, mis käsitleb pakettreise ja seotud reisikorraldusteenuseid ning millega muudetakse määrust (EÜ) nr 2006/2004 ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2011/83/EL ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 90/314/EMÜ (ELT 2015, L 326, lk 1), artiklit 12.
- 2 Taotlus on esitatud ühelt poolt Union fédérale des consommateurs – Que choisiri (UFC – Que choisir) ja Consommation, logement et cadre de vie (CLCV) ning teiselt poolt Premier ministre'i (peaminister) ja ministre de l'Économie, des Finances et de la Relance'i (majandus-, rahandus- ja uue arengu minister) vahelises kohtuvaidluses nõude üle tühistada võimu kuritarvitamise tõttu 25. märtsi 2020. aasta määrus nr 2020-315, mis käsitleb teatavate turismireisi ja majutusteenuste lepingute vältimatutel ja erakorralistel asjaoludel või vääramatu jõu olukorras lõpetamise rahalisi tingimusi (*JORF*, 26.3.2020, tekst nr 35) (edaspidi „määrus nr 2020-315“).

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

Direktiiv 2015/2302

3 Direktiivi 2015/2302 põhjenduste 5, 31 ja 46 kohaselt:

„(5) [...] Pakettreiside ja seotud reisikorraldusteenustega seotud lepingutest tulenevate õiguste ja kohustuste ühtlustamine on vajalik tõelise tarbijate siseturu loomiseks kõnealuses valdkonnas ning õige tasakaalu saavutamiseks kõrgetasemelise tarbijakaitse ja ettevõtjate konkurentsivõime vahel.

[...]

(31) Reisijad peaksid samuti saama lõpetada pakettreisilepingu igal ajal enne pakettreisi algust, tasudes selle eest asjakohase ja põhjendatud lõpetamistasu, võttes arvesse eeldatavat kulude kokkuvõidu ja reisiteenuste alternatiivsest kasutamisest tulenevat tulu. Samuti peaks neil olema õigus pakettreisileping lõpetada lõpetamistasu maksmata, kui pakettreisi teenuste osutamist mõjutavad märkimisväärselt vältimatud ja erakorralised asjaolud. Kõnealused asjaolud võivad hõlmata näiteks sõjategevust, muid tõsiseid julgeolekuprobleeme, nagu terrorism, märkimisväärsed ohte inimese tervisele, nagu raske haiguse puhang reisisihtkohas, või loodusõnnetusi, nagu üleujutused, maavärinad, või ilmastikutingimused, mis muudavad võimatuks reisida sihtkohta turvaliselt pakettreisilepingus ette nähtud viisil.

[...]

(46) Tuleks kinnitada, et reisijad ei tohi loobuda käesolevast direktiivist tulenevatest õigustest ja et korraldajad või seotud reisikorraldusteenuste hankimist hõlbustavad ettevõtjad ei tohi jätta oma kohustusi täitmata, väites, et nad tegutsevad ainult reisiteenuse osutajana, vahendajana või mis tahes muus pädevuses.“

4 Direktiivi artiklis 1 on sätestatud:

„Käesoleva direktiivi eesmärk on aidata kaasa siseturu nõuetekohasele toimimisele ning kõrgetasemelise ja võimalikult ühtlase tarbijakaitse saavutamisele, ühtlustades liikmesriikide õigus- ja haldusnormide teatavaid aspekte, mis puudutavad reisijate ja ettevõtjate vahel sõlmitud pakettreisilepinguid ja seotud reisikorraldusteenuste lepinguid.“

5 Direktiivi artiklis 3 on sätestatud:

„Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

[...]

6) „reisija“ – iga isik, kes soovib sõlmida käesoleva direktiivi kohaldamisalasse kuuluva lepingu või kellel on õigus reisida sellise lepingu alusel;

[...]

8) „korraldaja“ – ettevõtja, kes kombineerib ja müüb või pakub müügiks pakettreise kas otse või teise ettevõtja kaudu või koos temaga[...];

[...]

12) „vältimatud ja erakorralised asjaolud“ – olukord, mis ei ole sellele viitava poole kontrolli all ja mille tagajärgi ei oleks saanud vältida isegi kõigi mõistlike meetmete võtmise korral;

[...]“.

6 Nimetatud direktiivi artiklis 4 „Ühtlustamise tase“ on ette nähtud:

„Kui käesolevas direktiivis ei ole sätestatud teisiti, ei säilita ega kehtesta liikmesriigid oma siseriiklikus õiguses selliseid sätteid, mis erinevad käesoleva direktiiviga kehtestatud, sealhulgas rangemaid ega vähem rangeid sätteid, millega tagatakse reisijate kaitse erinev tase.“

7 Direktiivi 2015/2302 artiklis 12 „Pakettreisilepingu lõpetamine ja lepingust taganemise õigus enne pakettreise algust“ on sätestatud:

„1. Liikmesriigid tagavad, et reisija võib pakettreisilepingu igal hetkel enne pakettreise algust lõpetada. Kui reisija lõpetab pakettreisilepingu käesoleva lõike kohaselt, võidakse temalt nõuda korraldajale asjakohase ja põhjendatud lõpetamistasu maksmist. [...]

2. Hoolimata lõikest 1 on reisijal õigus lõpetada pakettreisileping enne pakettreise algust lõpetamistasu maksmata, kui sihtkohas või selle vahetus läheduses esinevad vältimatud ja erakorralised asjaolud, mis mõjutavad olulisel määral pakettreise teenuste osutamist või reisijate vedu sihtkohta. Kui pakettreisileping lõpetatakse käesoleva lõike alusel, on reisijal õigus kõikide pakettreise maksete tagasimaksmisele, kuid mitte täiendavale hüvitisele.

3. Korraldaja võib pakettreisilepingu lõpetada ja maksta reisijale tagasi kõik pakettreise eest tehtud maksed täiendavat hüvitist maksmata, juhul kui:

[...]

b) korraldaja ei saa lepingut täita vältimatute ja erakorraliste asjaolude tõttu ning ta teavitab reisijat lepingu lõpetamisest enne pakettreise algust põhjendamatult viivitusega.

4. Korraldaja teeb kõik lõigete 2 ja 3 kohaselt nõutud tagasimaksed või maksab vastavalt lõikele 1 tagasi kõik reisija poolt või nimel pakettreise eest tehtud maksed, millest on maha arvatud asjaomane lõpetamistasu. Kõnealused tagasimaksed makstakse reisijale põhjendamatult viivitamata ja igal juhul hiljemalt 14 päeva jooksul pakettreisilepingu lõpetamisest arvates.

[...]“.

8 Direktiivi artiklis 23 „Direktiivi imperatiivsus“ on sätestatud:

„[...]

2. Reisijad ei või loobuda õigustest, mis on neile antud nende siseriiklike meetmete alusel, millega käesolev direktiiv üle võetakse.

3. Mis tahes kokkulepe või reisija avaldus, millega otseselt või kaudselt loobutakse käesoleva direktiiviga reisijatele antud õigustest või piiratakse neid või mille eesmärk on hoiduda kõrvale käesoleva direktiivi kohaldamisest, ei ole reisija suhtes siduv.“

Soovitus (EL) 2020/648

- 9 Komisjoni 13. mai 2020. aasta soovitus (EL) 2020/648 vautšerite kohta, mida pakutakse reisijatele tühistatud pakettreiside ja transporditeenuste hüvitamise alternatiivina COVID-19 pandeemia kontekstis (ELT 2020, L 151, lk 10), põhjendustes 9, 13–15, 21 ja 22 on märgitud:

„(9) [Direktiivis 2015/2302] on sätestatud, et kui pakettreis tühistatakse „vältimatute ja erakorraliste asjaolude“ tõttu, on reisijatel õigus saada kõik pakettreisi eest tehtud maksed täies ulatuses tagasi põhjendamatu viivituse ja igal juhul 14 päeva jooksul pärast lepingu lõpetamist. Sellega seoses võib korraldaja pakkuda reisijale hüvitist vautšeri vormis. See võimalus ei jäta reisijaid siiski ilma õigusest raha tagasi saada.

[...]

(13) COVID-19 pandeemiaga kaasnenud arvukad tühistamised on tekitanud jätkusuutmatu olukorra transpordi- ja reisisektori rahavoogudes ja tuludes. Korraldajate likviidsusprobleeme teravdab veelgi asjaolu, et nad peavad reisijale tagasi maksma pakettreisi täishinna, samas kui nad ise ei saa alati õigeaegselt hüvitist pakettreisi osaks olevate ettemakstud teenuste eest. Selle tulemusena võib koormus jaotuda reisisektoris tegutsevate ettevõtjate vahel ebaõiglaselt.

(14) Kui korraldajad või vedajad muutuvad maksejõuetuks, on oht, et paljud reisijad ei saa mingit hüvitist, kuna nende nõuded korraldajate ja vedajate vastu ei ole kaitstud. Sama probleem võib tekkida ka ettevõtjate vahel, kui korraldajad saavad ettemakstud teenuste hüvitisena vautšeri vedajatelt, kes muutuvad hiljem maksejõuetuks.

(15) Kui vautšerid muudetakse rahalise hüvitamise alternatiivina atraktiivsemaks, aktsepteeriksid reisijad neid meelsamini. See aitaks leevendada vedajate ja korraldajate likviidsusprobleeme ning võib lõppkokkuvõttes tagada reisijate huvide parema kaitse.

[...]

(21) Seoses reisi- ja transpordisektori ettevõtjate võimalike täiendavate likviidsusvajadustega võttis komisjon 19. märtsil 2020 vastu riigiabi meetmete ajutise raamistiku majanduse toetamiseks praeguses COVID-19 kriisis, [...] tuginedes [ELTL] artikli 107 lõike 3 punktile b, et kõrvaldada tõsine häire liikmesriikide majanduses. [...]

(22) Ajutist raamistikku kohaldatakse põhimõtteliselt kõigi sektorite ja ettevõtjate suhtes, sealhulgas transpordi- ja reisiettevõtjate suhtes, ning selles tunnistatakse, et transpordi- ja reisisektor on üks kõige enam mõjutatud sektoreid. Raamistiku eesmärk on leevendada ettevõtjate likviidsusnappust, võimaldades näiteks otsetoetusi, maksusoodustusi, riigigarantiisid laenudele ja subsideeritud avaliku sektori laene. [...] Sellega seoses võivad

liikmesriigid otsustada toetada reisi- ja transpordisektori ettevõtjaid, et tagada COVID-19 puhangu põhjustatud hüvitamisnõuete rahuldamine, eesmärgiga tagada reisijate ja tarbijate õiguste kaitse ning reisijate võrdne kohtlemine.“

10 Selle soovitusel punktis 1 on märgitud:

„Käesolevas soovitusel käsitletakse vautšereid, mida vedajad või korraldajad võivad pakkuda reisijatele rahalise hüvitamise alternatiivina ning reisija nõusolekul järgmistel juhtudel:

a) vedaja või korraldaja poolse tühistamise korral, mis on toimunud alates 1. märtsist 2020 COVID-19 pandeemiaga seotud põhjustel, võttes arvesse järgmisi sätteid:

[...]

5) direktiivi (EL) 2015/2302 artikli 12 lõiked 3 ja 4;

[...]“.

Prantsuse õigus

- 11 Määrus nr 2020-315 võeti vastu vastavalt volitustele, mis on Prantsuse valitsusele antud 23. märtsi 2020. aasta seadusega nr 2020-290 COVID-19 pandeemia reageerimiseks võetavate erakorraliste meetmete kohta (loi n° 2020-290, du 23 mars 2020, d'urgence pour faire face à l'épidémie de COVID-19) (*JORF*, 14.3.2020, tekst nr 2) eesmärgiga „reageerida COVID-19 epideemia leviku majanduslikele, rahanduslikele ja ühiskondlikele tagajärgedele ning selle leviku piiramiseks võetud meetmete tagajärgedele, ning eelkõige selleks, et hoida ära ja piirata majandustegevusega tegelevate füüsiliste ja juriidiliste isikute ning ühingute tegevuse katkemist ja tagajärgi tööhõivele“.
- 12 Määruse nr 2020-315 artikli 1 lõike II kohaselt, erandina Prantsuse õigusnormidest, millega rakendatakse direktiivi 2015/2302 artikli 12 lõikeid 2 ja 3, võib reisikorraldaja või reiside edasimüüja juhul, kui reisi- ja majutusteenuste müügileping lõpetatakse ajavahemikul 1. märtsist kuni 15. septembrini 2020, pakkuda lõpetatud lepingu alusel tehtud maksete kogusumma asemel võlatunnistust, mida klient võib teatavatel tingimustel kasutada. Selles artiklis 1 on sätestatud tingimused, mille kohaselt on reisijal selle võlatunnistuse kasutamata jätmise korral õigus kõikide pakettreisi maksete tagasimaksmisele.
- 13 Eelotsusetaotlusest nähtub, et niisugune pakkumine tuli teha hiljemalt kolme kuu jooksul alates lepingu lõpetamisest teatamisest ja see pakkumine kehtis seejärel 18 kuud. Alles selle 18kuulise tähtaja lõpus ja juhul, kui klient ei võta vastu talle pakutavat, lõpetatud lepingus ette nähtud teenusega identset või samaväärset teenust, oli asjaomane ettevõtja kohustatud kõik selle lepingu alusel tehtud maksed kliendile tagasi maksma.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

- 14 Põhikohtuasia hagejad, kaks tarbijate huve kaitsvat ühendust, esitasid eelotsusetaotluse esitanud kohtule nõude tühistada määrus nr 2020-315, väites, et selle määruse sätted on vastuolus direktiivi 2015/2302 artikliga 12, mis näeb muu hulgas ette asjaomase reisija õiguse „vältimatute ja erakorraliste asjaolude“ tõttu pakettreisilepingu lõpetamise korral kõikide pakettreisi eest tehtud

maksete tagasimaksmisele hiljemalt 14 päeva jooksul pärast pakettreisilepingu lõpetamist, ning et taolised sätted kahjustavad vaba konkurentsi ühtsel turul ja selles direktiivis silmas peetud ühtlustamise eesmärki.

- 15 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et määruse nr 2020-315 sätted võeti vastu selleks, et tagada selle määrusega hõlmatud teenuseosutajate rahavoog ja maksejõulisus olukorras, kus rohkem kui 7000 Prantsusmaal registreeritud reisi- ja majutusteenuste ettevõtjat sattusid tõsisesse raskustesse, kuna COVID-19 pandeemia tõttu, mis mõjutas samal ajal lisaks Prantsusmaale ja enamikule Euroopa riikidele ka peaaegu kõiki maailmajagusid, seisid nad silmitsi olukorraga, kus broneeringuid tühistati enneolematu mahus ja uusi broneeringuid praktiliselt ei tehtud, ning kõigi tühistatud teenuste eest tehtud maksete viivitamatu tagasimaksmine võis niisuguseid asjaolusid arvesse võttes kahjustada asjaomaseid ettevõtjaid ja seega võimalust, et asjaomastele klientidele need tehtud maksed tagasi makstakse.
- 16 Eelotsusetaotluse esitanud kohus täpsustab lisaks, et Prantsuse reisikorraldajate väljastatud võlatunnistuste väärtus 15. septembri 2020. aasta seisuga, mil lõppes määruse nr 2020-315 kohaldamisaeg, oli ligikaudu 990 miljonit eurot, mis moodustab umbes 10% asjaomase sektori käibest tavapärasel aastal.
- 17 Neil asjaoludel otsustas Conseil d'État (Prantsusmaa kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:
 - „1. Kas [direktiivi 2015/2302] artiklit 12 tuleb tõlgendada nii, et see kohustab pakettreisikorraldajat lepingu lõpetamise korral maksma kõik pakettreisi eest tehtud maksed tagasi rahasummana, või lubab see samaväärset tagasimakset, eelkõige tehtud maksetega võrdses summas võlatunnistuse vormis?
 2. Kui need tagasimaksed tähendavad tagasimaksmist rahasummana, siis kas COVID-19 epideemiaga seotud tervisekriis ja selle tagajärjed reisieetevõtjatele, kelle käive langes selle kriisi tõttu hinnanguliselt 50–80% ja kes moodustavad üle 7% Prantsusmaa sisemajanduse kogutoodangust ning kes pakettreiside korraldajatega seoses annavad Prantsusmaal tööd 30 000 töötajale käibega ligi 11 miljardit eurot, õigustavad – ja kui, siis mis tingimustel ja millistes piirides – ajutist erandit reisikorraldaja kohustusest maksta reisijale tagasi kõik pakettreisi eest tehtud maksed 14 päeva jooksul alates lepingu lõpetamisest, mis on nähtud ette [direktiivi 2015/2302] artikli 12 lõikes 4?
 3. Kui vastus eelmisele küsimusele on eitav, siis kas äsja nimetatud asjaoludel on võimalik ajas muuta niisuguse otsuse tagajärgi, millega tühistatakse [direktiivi 2015/2302] artikli 12 lõikega 4 vastuolus olev riigisisene õigusnorm?“

Esimene küsimus

- 18 Esimese küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 2015/2302 artikli 12 lõikeid 2 ja 3 tuleb tõlgendada nii, et kui pakettreisilepingu lõpetamise järel on reisikorraldaja selle sätte alusel kohustatud maksma reisijale tagasi kõik pakettreisi eest tehtud maksed, siis tähendab niisugune tagasimaksmine üksnes nende maksete tagastamist rahasummana, või vastupidi võib need korraldaja valikul tagasi maksta ka nimetatud maksetega võrdses summas võlatunnistuse vormis.

- 19 Olgu märgitud, et direktiivi 2015/2302 artikli 12 lõige 2 annab asjaomasele reisijale õiguse lõpetada pakettreisileping enne pakettreisi algust lõpetamistasu maksmata, kui sihtkohas või selle vahetus läheduses esinevad „vältimatud ja erakorralised asjaolud“, mis mõjutavad olulisel määral pakettreisi teenuste osutamist või reisijate vedu sihtkohta. Juhul kui pakettreisileping lõpetatakse lõike 2 alusel, on reisijal õigus kõikide pakettreisi maksete tagasimaksmisele.
- 20 Lisaks on selle direktiivi artikli 12 lõike 3 punktis b sätestatud, et kui asjaomane reisikorraldaja ei saa pakettreisilepingut täita „vältimatute ja erakorraliste asjaolude“ tõttu ning ta teavitab reisijat lepingu lõpetamisest enne pakettreisi algust põhjendamatu viivitusega, võib ta lepingu lõpetada ja maksta reisijale tagasi kõik pakettreisi eest tehtud maksed, kuid täiendavat hüvitist ta maksma ei pea.
- 21 Veel on direktiivi artikli 12 lõikes 4 muu hulgas täpsustatud, et nimetatud reisijale makstakse tagasimaksed põhjendamatult viivitamata ja igal juhul hiljemalt 14 päeva jooksul pakettreisilepingu lõpetamisest arvates.
- 22 Käesoleval juhul esitab eelotsusetaotluse esitanud kohus esimese küsimuse seoses sellega, et Prantsuse valitsus võttis vastu määruse nr 2020-315, mille artikkel 1 lubas reisikorraldajatel ajavahemikul 1. märtsist kuni 15. septembrini 2020 teatavaks tehtud lepingu lõpetamiste korral täita oma tagasimaksmise kohustust, pakkudes asjaomasele reisijale hiljemalt kolm kuud pärast asjaomase pakettreisilepingu lõpetamisest teatamist vautšerit pakettreisi eest tehtud maksetega võrdses summas, kusjuures niisugune pakkumine kehtis 18 kuud.
- 23 Vastamaks küsimusele, kas see pakkumine võib kujutada endast tagasimaksmist direktiivi 2015/2302 artikli 12 lõigete 2 ja 3 tähenduses, tuleb kõigepealt märkida, et selles direktiivis ei ole mõistet „tagasimaksmine“ kuidagi määratletud.
- 24 Järgmiseks tuleneb väljakujunenud kohtupraktikast, et liidu õiguses määratlemata terminite tähenduse ja ulatuse kindlaksmääramisel tuleb lähtuda nende tavakeele tähendusest, võttes arvesse terminite kasutamise konteksti ja nende sätete eesmärke, mille osaks nad on (18. märtsi 2021. aasta kohtuotsus *Kuoni Travel*, C-578/19, EU:C:2021:213, punkt 37).
- 25 Tavakeeles tähendab mõiste „tagasimaksmine“ seda, et isikule tagastatakse rahasumma, mille ta on teisele isikule välja või ette maksnud, ning viimase jaoks tähendab see seega esimesena nimetatud isikule selle summa tagastamist. Niisugune tähendus tuleneb üheselt ka direktiivi 2015/2302 artikli 12 lõigete 2 ja 3 sõnastusest tervikuna, kuivõrd seal on täpsustatud, et kõikide maksete tagasimaksmine hõlmab pakettreisi eest „tehtud makseid“, kõrvaldades seega igasuguse kahtluse, et tagasimaksmine toimub rahas.
- 26 Sellest järeldub, et mõiste „tagasimaksmine“ direktiivi 2015/2302 artikli 12 lõigete 2 ja 3 tähenduses tähendab pakettreisi eest tehtud maksete tagastamist rahasummana.
- 27 Niisugust tõlgendust ei lükka ümber Slovakkia valitsuse argument, et selle mõiste puhul – eelkõige direktiivi 2015/2302 artikli 12 lõike 4 saksa- ja ingliskeelses versioonis – tehakse terminoloogilist vahet ühelt poolt selle direktiivi artikli 12 lõikes 1 osutatud maksete tagastamisel (inglise keeles *reimbursement*, saksa keeles *Rückzahlung*) ning teiselt poolt nimetatud direktiivi artikli 12 lõigetes 2 ja 3 osutatud tagasimaksmisel (inglise keeles *refund*, saksa keeles *Erstattung*), kuna nimetatud valitsuse sõnul hõlmab see tagasimaksmine ka hüvitamist muus vormis kui rahasummana.

- 28 Niisugune terminoloogiline eristamine ei ole nimelt mitte ainult täielikult kooskõlas nende sätete tõlgendusega, mis nõuab rahasummana tagastamist, vaid ka juhul, kui see oleks teisiti, tuleneb Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikast, et liidu sätte ühes keeleversioonis kasutatud sõnastus ei saa olla selle sätte tõlgendamise ainus alus ja sellele keeleversioonile ei saa tõlgendamisel anda muude keeleversioonide ees eelist, sest kui liidu õigusakti erinevates keeleversioonides on erinevusi, tuleb nimetatud sätet tõlgendades lähtuda selle õigusakti kontekstist ja eesmärgist, mille osaks see säte on (vt selle kohta 9. juuli 2020. aasta kohtuotsus Banca Transilvania, C-81/19, EU:C:2020:532, punkt 33 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 29 Direktiivi 2015/2302 artikli 12 lõigete 2 ja 3 kontekst ning selle direktiivi eesmärk aga üksnes kinnitavad käesoleva kohtuotsuse punktis 26 esitatud grammatilist tõlgendamist.
- 30 Nimelt, mis puudutab esiteks selle sätte konteksti, siis asjaolu, et selle direktiivi artikli 12 lõike 4 kohaselt peab tagasimaksmine toimuma hiljemalt 14 päeva jooksul asjaomase pakettreisilepingu lõpetamisest arvates, viitab sellele, et tagasimaksmine peab toimuma rahasummana, kuna selle tähtaja eesmärk on tagada, et asjaomane reisija saab varsti pärast lepingu lõpetamist uuesti vabalt käsutada summat, mille ta oli pakettreisi eest tasumiseks välja maksnud. Seevastu ei oleks niisuguse tähtaja kehtestamine vajalik, kui reisija peaks rahulduma vautšeri või muu hiljem realiseeritava teenusega, mida ta saab igal juhul kasutada alles pärast selle tähtaja möödumist.
- 31 Lisaks, nagu ka kohtujurist oma ettepaneku punktis 26 sisuliselt märgib, näitab laiem kontekst, millesse direktiiv 2015/2302 asetub – nimelt reisijate õiguste ja tarbijakaitse valdkonna kontekst –, et kui liidu seadusandja näeb seda valdkonda käsitlevas konkreetnes seadusandlikus aktis ette võimaluse asendada rahasumma maksmise kohustus muus vormis sooritusega, nagu eelkõige vautšerite pakkumine, on see võimalus selles seadusandlikus aktis otsesõnu ette nähtud. Asjaolu, et direktiivi 2015/2302 artikli 12 sõnastuses puudub igasugune viide niisugusele võimalusele, kinnitab seega, et selles artiklis on silmas peetud üksnes rahasummana tagasimaksmist.
- 32 Teiseks, mis puudutab direktiiviga 2015/2302 taotletavat eesmärki, siis ilmneb selle direktiivi artiklist 1, tõlgendatuna lähtuvalt sama direktiivi põhjendusest 5, et selleks eesmärgiks on aidata kaasa siseturu nõuetekohasele toimimisele ja saavutada tarbijakaitse võimalikult ühtlane kõrge tase (vt selle kohta 12. jaanuari 2023. aasta kohtuotsus FTI Touristik (pakettreis Kanaari saartele), C-396/21, EU:C:2023:10, punkt 29).
- 33 Nimetatud direktiivi artikli 12 lõigetes 2 ja 3 reisijatele antud õigus tagasimaksele vastab sellele tarbijakaitse eesmärgile, mistõttu artikli 12 tähenduses mõiste „tagasimaksmine“ tõlgendus, mille kohaselt on asjaomasel reisijal õigus saada pakettreisi eest tehtud maksed tagasi rahasummana, mida ta võib vabalt kasutada, aitab tema huvide kaitsmisele ja seega ka selle eesmärgi saavutamisele rohkem kaasa kui niisugune tõlgendus, mille kohaselt piisab sellest, kui asjaomane korraldaja pakub talle vautšerit või muud hiljem realiseeritavat hüvitist.
- 34 See ei piira pakettreisilepingu pooleks oleva reisija võimalust vabatahtlikult nõustuda rahasummana tagasimaksmise asemel vautšeriga, kui niisugune võimalus ei võta temalt õigust tagasimaksmisele, nagu on märgitud ka soovitus 2020/648 põhjenduses 9.
- 35 Eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb esimesele küsimusele vastata, et direktiivi 2015/2302 artikli 12 lõikeid 2 ja 3 tuleb tõlgendada nii, et kui pakettreisilepingu lõpetamise järel on selle pakettreisi korraldaja selle sätte alusel kohustatud maksma asjaomasele reisijale tagasi kõik pakettreisi eest tehtud maksed, siis tähendab niisugune tagasimaksmine üksnes nende maksete tagastamist rahasummana.

Teine küsimus

- 36 Teise küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 2015/2302 artikli 12 lõikeid 2–4 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus riigisisised õigusnormid, mille kohaselt seoses üleilmse tervisekriisi puhkemisega, mis takistab pakettreisilepingute täitmist, vabastatakse pakettreiside korraldajad ajutiselt kohustusest maksta hiljemalt 14 päeva jooksul pärast lepingu lõpetamist asjaomastele reisijatele tagasi kõik lõpetatud lepingu alusel tehtud maksed, sealhulgas juhul, kui niisuguste õigusnormide eesmärk on vältida seda, et eeldatavate tagasimaksetaotluste suure arvu tõttu mõjutataks reisikorraldajate maksevõimet nii, et see seaks ohtu nende püsijäämise, ning säilitada seeläbi asjaomase sektori elujõulisus.
- 37 Kõigepealt tuleb märkida, et arvestades esimesele küsimusele antud vastust, panevad direktiivi 2015/2302 artikli 12 lõige 2 ja lõike 3 punkt b pakettreiside korraldajatele kohustuse tagastada asjaomastele reisijatele rahasummana kõik asjaomase pakettreisilepingu eest tehtud maksed, kui see reisileping lõpetatakse „vältimatute ja erakorraliste asjaolude“ ilmnemise tõttu, mis mõjutavad oluliselt selle reisilepingu täitmist või takistavad seda.
- 38 Nagu on märgitud käesoleva kohtuotsuse punktis 22, lubas määruse nr 2020-315 artikkel 1 reisikorraldajatel seoses „lõpetamisega“, mis tehti teatavaks ajavahemikul 1. märtsist kuni 15. septembrini 2020 ehk ajavahemikul, mis algas veidi enne COVID-19 pandeemia puhkemist ja lõppes mõni kuu pärast seda, pakkuda asjaomasele reisijale hiljemalt kolm kuud pärast asjaomase pakettreisilepingu „lõpetamisest“ teatamist vautšerit, selle asemel et maksta talle rahasummana tagasi selle reisilepingu alusel tehtud maksed, kusjuures niisugune tagasimaksmine muutub kohustuslikuks alles pärast vautšeri 18kuulise kehtivusaja lõppu.
- 39 Kuna teise küsimuse peamine eesmärk on võimaldada eelotsusetaotluse esitanud kohtul hinnata, kas niisugune riigisisene kord on koosõlas asjaomase reisikorraldaja kohustusega teha täielik tagasimakse, mis on kehtestatud direktiivi 2015/2302 artikli 12 lõikega 2 ja lõike 3 punktiga b, siis põhineb see küsimus niisiis tingimata eeldusel, et nende sätete kohaldamise tingimused, eelkõige vältimatute ja erakorraliste asjaolude esinemisega seotud tingimus, on käesoleval juhul täidetud.
- 40 Tšehhi, Itaalia ja Slovakkia valitsus väidavad, et direktiivi 2015/2302 artikli 12 lõige 2 ja lõike 3 punkt b ei ole kohaldatavad niisuguse üleilmse tervisekriisi kontekstis nagu see, mille põhjustas COVID-19 pandeemia, kuna niisugune sündmus ei kuulu mõiste „vältimatud ja erakorralised asjaolud“ alla selle sätte tähenduses. Sellest kriisist tingitud lepingute lõpetamised ei saa seega anda õigust lõpetatud pakettreiside eest tehtud maksete täielikule tagasimaksmisele.
- 41 Seega tuleb esimesena analüüsida, kas niisugune üleilmne tervisekriis nagu COVID-19 pandeemia võib kuuluda mõiste „vältimatud ja erakorralised asjaolud“ alla direktiivi 2015/2302 artikli 12 lõike 2 ja lõike 3 punkti b tähenduses, mistõttu võib see säte olla kohaldatav lepingute lõpetamistele, mis on ette nähtud niisugustes riigisisestes õigusnormides nagu määruse nr 2020-315 artikkel 1.
- 42 Sellega seoses olgu märgitud, et see mõiste on direktiivi 2015/2302 artikli 3 punktis 12 määratletud kui „olukord, mis ei ole sellele viitava poole kontrolli all ja mille tagajärgi ei oleks saanud vältida isegi kõigi mõistlike meetmete võtmise korral“.

- 43 Lisaks on nimetatud direktiivi põhjenduses 31 selgitatud selle mõiste ulatust, täpsustades, et „[k]õnealused asjaolud võivad hõlmata näiteks sõjategevust, muid tõsiseid julgeolekuprobleeme, nagu terrorism, märkimisväärseid ohte inimese tervisele, nagu raske haiguse puhang reisisihtkohas, või loodusõnnetusi, nagu üleujutused, maavärinad, või ilmastikutingimused, mis muudavad võimatuks reisida sihtkohta turvaliselt pakettreisilepingus ette nähtud viisil“.
- 44 Lisaks, nagu on meelde tuletatud käesoleva kohtuotsuse punktis 19, nähtub direktiivi 2015/2302 artikli 12 lõikest 2, et „vältimatud ja erakorralised asjaolud“ võivad õigustada reisija poolt üksnes niisugust lepingu lõpetamist, mis annab talle õiguse kõikide pakettreisi eest tehtud maksete tagasimaksmisele, kui need asjaolud leiavad aset „sihtkohas või selle vahetus läheduses“ ja kui need „mõjutavad olulisel määral pakettreisi teenuste osutamist või reisijate vedu sihtkohta“.
- 45 Kuigi pakettreisilepingu lõpetamisel sõltub see, kas konkreetne sündmus on kvalifitseeritav selle direktiivi tähenduses mõiste „vältimatud ja erakorralised asjaolud“ alla kuuluvaks olukorraks, tingimata asjaomase juhtumi konkreetsetest asjaoludest, muu hulgas konkreetsetel kokku lepitud reisisiteenustest ning selle sündmuse tagajärgedest kavandatud sihtkohas, tuleb niisugust üleilmset tervisekriisi nagu COVID-19 pandeemia pidada siiski iseenesest selle mõiste alla kuuluvaks.
- 46 Nimelt on niisugune sündmus ilmselgelt kontrollimatu ja selle tagajärgi ei oleks saanud vältida isegi kõigi mõistlike meetmete võtmise korral. See sündmus näitab pealegi, et esineb „märkimisväärseid ohte inimese tervisele“, millele on viidatud nimetatud direktiivi põhjenduses 31.
- 47 Sellega seoses ei oma tähtsust asjaolu, et sarnaselt sama direktiivi artikli 12 lõikele 2 illustreerib see põhjendus neid mõisteid, kasutades näitena „raske haiguse puhangut sihtkohas“, kuna niisuguse täpsustuse eesmärk ei ole mitte piirata mõiste „vältimatud ja erakorralised asjaolud“ ulatust kohalike sündmustega, vaid näidata, et need asjaolud peavad igal juhul ilmnema eelkõige kavandatud sihtkohas ja sellest tulenevalt mõjutama olulisel määral asjaomase pakettreisi teenuste osutamist.
- 48 Sellega seoses on kohtujurist oma ettepaneku punktis 58 sisuliselt märkinud, et kui raske haiguse levik kõnealuses sihtkohas võib kuuluda selle mõiste alla, peab see *a fortiori* olema nii ka raske haiguse üleilmse leviku puhul, kuna viimase mõju puudutab samuti seda kohta.
- 49 Lisaks oleks direktiivi 2015/2302 artikli 12 lõike 2 ja lõike 3 punkti b tõlgendus, mille kohaselt on need sätted kohaldatavad üksnes kohaliku tähtsusega sündmustele, välistades laiema ulatusega sündmused, esiteks vastuolus kohaldatava õiguskindluse põhimõttega, kuna nimetatud direktiivis selleks ette nähtud piiritlemiskriteeriumi puudumise tõttu võib nende kahe sündmuse kategooria eristamine olla ebaselge ja muutuv, mille tagajärjel muutuks lõppkokkuvõttes nimetatud sättega tagatud kaitse juhuslikuks.
- 50 Teiseks ei oleks niisugune tõlgendus kooskõlas direktiiviga 2015/2302 taotletava tarbijate kaitse eesmärgiga. Nimelt tähendaks see tõlgendus, et reisijad, kes lõpetavad oma pakettreisilepingu kohaliku haiguspuhangu tõttu, ei ole kohustatud maksma lõpetamistasu, samas kui reisijad, kes lõpetavad lepingu üleilmse ulatusega haiguspuhangu tõttu, peavad niisugust tasu maksma, mistõttu reisijatele oleks üleilmse tervisekriisi korral tagatud madalam kaitsetase kui kohaliku haiguspuhangu korral.

- 51 Eeltoodut arvestades tuleb asuda seisukohale, et mõiste „vältimatud ja erakorralised asjaolud“ direktiivi 2015/2302 artikli 12 lõike 2 ja lõike 3 punkti b tähenduses võib hõlmata üleilmse tervisekriisi puhkemist, mistõttu võib seda sätet kohaldada pakettreisilepingute lõpetamisele, kui selle tingisid niisuguse sündmuse põhjustatud tagajärjed.
- 52 Teisena väidab Prantsuse valitsus siiski, et niisugune olukord nagu COVID-19 pandeemiaga seotud tervisekriis on nii ulatuslik, et see kujutab endast ka vääramatu jõu olukorda, mis võib hõlmata juhtumeid, mille tunnused ületavad direktiivi 2015/2302 artikli 12 lõike 2 ja lõike 3 punkti b vastuvõtmisel silmas peetud olukordi. Nimetatud valitsus järeldab sellest, et niisugustel juhtudel on liikmesriikidel lubatud sellest sättest kõrvale kalduda.
- 53 Sellega seoses tuleb ühelt poolt märkida, nagu nähtub ka väljakujunenud kohtupraktikast, et kuna mõistel „vääramatu jõud“ ei ole liidu õiguse eri kohaldamisalades sama sisu, tuleb selle tähendus kindlaks määrata sõltuvalt õiguslikust raamistikust, milles selle tagajärjed peavad tekkima (25. jaanuari 2017. aasta kohtuotsus *Vilkas*, C-640/15, EU:C:2017:39, punkt 54).
- 54 Nagu Prantsuse valitsus aga ise mõonab, sarnaneb mõiste „vältimatud ja erakorralised asjaolud“ direktiivi 2015/2302 artikli 12 lõike 2 ja lõike 3 punkti b tähenduses mõistega „vääramatu jõud“, nagu see on määratletud väljakujunenud kohtupraktikas – nimelt peetakse selle all silmas vääramatule jõule tugineva isiku tahtest sõltumatuid ebatavalisi ja ettenägematuid asjaolusid, mille tagajärgi ei oleks kogu rakendatud hoolsusele vaatamata olnud võimalik vältida (4. märtsi 2010. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Itaalia, C-297/08, EU:C:2010:115, punkt 85). Seega vaatamata sellele, et selles direktiivis puudub igasugune viide vääramatule jõule, täpsustab mõiste „vältimatud ja erakorralised asjaolud“ selle direktiivi raames mõistet „vääramatu jõud“ selle direktiivi tähenduses.
- 55 Teiselt poolt, nagu märkis ka kohtujurist oma ettepaneku punktis 55, kinnitavad direktiivi 2015/2302 tekkelugu ja eelkõige selle ettevalmistavad materjalid, et nimetatud mõistega „vältimatud ja erakorralised asjaolud“ asendati mõiste „vääramatu jõud“, mida kasutati nõukogu 13. juuni 1990. aasta direktiivis 90/314/EMÜ reisipakettide, puhkusepakettide ja ekskursionipakettide kohta (EÜT 1990, L 158, lk 59; ELT eriväljaanne 13/10, lk 132), mis tunnistati kehtetuks ja asendati direktiiviga 2015/2302.
- 56 Seetõttu kujutab mõiste „vältimatud ja erakorralised asjaolud“ selle direktiivi artikli 12 lõike 2 ja lõike 3 punkti b tähenduses endast nimetatud mõiste „vääramatu jõud“ täielikku rakendamist selles direktiivis.
- 57 Niisiis ei ole liikmesriikidel alust vääramatu jõu tõttu kasvõi ajutiselt vabastada pakettreiside korraldajad direktiivi 2015/2302 artikli 12 lõigetes 2–4 ette nähtud tagasimaksmise kohustusest, kuna ei see säte ega ükski muu selle direktiivi säte ei näe ette erandit, mis lubaks kalduda sellest siduvast kohustusest kõrvale vääramatu jõu alusel (vt analoogia alusel 26. septembri 2013. aasta kohtuotsus *ÖBB-Personenverkehr*, C-509/11, EU:C:2013:613, punktid 49 ja 50).
- 58 Eeltoodust tuleneb, et pakettreisilepingu lõpetamisel üleilmse tervisekriisi puhkemise tõttu on asjaomased reisikorraldajad kohustatud maksma asjaomastele reisijatele tagasi kõik pakettreisi eest tehtud maksed selle direktiivi artikli 12 lõikes 4 ette nähtud tingimustel.
- 59 Kolmandana, mis puudutab küsimust, kas direktiiv 2015/2302 lubab liikmesriikidel sellise üleilmse tervisekriisi tingimustes nagu COVID-19 pandeemia siiski vabastada pakettreiside korraldajad niisugusest tagasimaksmise kohustusest, siis tuleb märkida, et selle direktiivi

artiklist 4 nähtub, et kui ei ole sätestatud teisiti, on selle direktiivi eesmärk kavandatav valdkond täielikult ühtlustada, mistõttu ei või liikmesriigid kehtestada sätteid, mis erinevad sama direktiiviga kehtestatust, sealhulgas rangemaid sätteid, millega tagataks asjaomaste reisijate kaitse erinev tase.

- 60 Lisaks nähtub direktiivi 2015/2302 artikli 23 lõigetest 2 ja 3, et asjaomastele reisijatele selle direktiiviga antud õigused on imperatiivsed.
- 61 Asjaolu, et reisikorraldajad vabastatakse kohustusest maksta asjaomastele reisijatele tagasi pakettreisi eest tehtud maksed, tähendab direktiivi 2015/2302 artiklit 4 rikkudes seda, et alandatakse nende reisijate kaitstuse taset, mis tuleneb selle direktiivi artikli 12 lõigetest 2–4.
- 62 Riigisisised õigusnormid, mis vabastavad pakettreisi korraldajad direktiivi 2015/2302 artikli 12 lõigetest 2–4 tulenevast tagasimaksmise kohustusest, on järelikult nende sätetega vastuolus.
- 63 Slovakkia valitsus väidab siiski, et liikmesriigid võivad direktiivi 2015/2302 rakendamise kontekstis tugineda niisuguste õigusnormide vastuvõtmisel vääramatule jõule, kui niisuguse üleilmse tervisekriisiga nagu COVID-19 pandeemia seotud ebasoodne olukord ja eelkõige sellest turismisektorile tulenevad finantstagajärjed takistavad neil täita oma kohustust seda direktiivi rakendada.
- 64 Sellega seoses tuleb kõigepealt rõhutada, et käesoleva kohtuotsuse punktis 62 tehtud järeldusest tuleneb, et niisugused riigisisised õigusnormid võivad rikkuda igal direktiivi 2015/2302 adreessaadiks oleval liikmesriigil lasuvat kohustust võtta oma riigisiseses õiguskorras kõik vajalikud meetmed, et direktiivi eesmarke arvestades tagada selle täielik õigusmõju (vt selle kohta 12. juuli 2022. aasta kohtuotsus Nord Stream 2 vs. parlament ja nõukogu, C-348/20 P, EU:C:2022:548, punkt 69).
- 65 Lisaks on Euroopa Kohus otsustanud, et riigisiseste raskuste kartus ei saa õigustada seda, et liikmesriik hoidub liidu õiguse nõuetekohasest kohaldamisest (17. veebruari 2009. aasta kohtuotsus Azelvandre, C-552/07, EU:C:2009:96, punkt 50 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 66 On küll tõsi, et ELTL artikli 258 alusel algatatud liikmesriigi kohustuste rikkumise menetlustes väljakujunenud Euroopa Kohtu praktikast tuleneb, et kui liikmesriik ei ole täitnud liidu õigusest tulenevaid kohustusi, ei ole välistatud, et liikmesriik võib niisuguse mittevastavuse korral tugineda vääramatule jõule.
- 67 Sellega seoses tuleneb väljakujunenud kohtupraktikast, et kuigi mõiste „vääramatu jõud“ ei eelda absoluutset võimatust, nõuab see siiski, et kõnealune mittevastavus oleks tingitud vääramatule jõule tugineva isiku tahtest sõltumatutest ebatavalistest ja ettenägematutest asjaoludest, mille tagajärgi ei oleks kogu rakendatud hoolsusele vaatamata olnud võimalik vältida, kuna vääramatule jõule saab tugineda üksnes nende raskuste lahendamiseks vajaliku aja jooksul (vt selle kohta 13. detsembri 2001. aasta kohtuotsus komisjon vs. Prantsusmaa, C-1/00, EU:C:2001:687, punkt 131 ja seal viidatud kohtupraktika, ning 4. märtsi 2010. aasta kohtuotsus komisjon vs. Itaalia, C-297/08, EU:C:2010:115, punkt 85 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 68 Isegi kui eeldada, et seda kohtupraktikat saab tõlgendada nii, et see võimaldab liikmesriikidel oma kohtutes tulemuslikult väita, et riigisiseste õigusnormide vastuolu direktiivi sätetega on põhjendatav vääramatu jõuga, et seeläbi saavutada nende õigusnormide kohaldamise jätkamine

vajaliku ajavahemiku jooksul, tuleb siiski tõdeda, et niisugused riigisisised õigusnormid nagu määruse nr 2020-315 artikkel 1 ei vasta ilmselgelt vääramatule jõule tuginemise tingimustele, nagu need tulenevad nimetatud kohtupraktikast.

- 69 Sellega seoses tuleb esiteks märkida, et kuigi niisugune ulatuslik tervisekriis nagu COVID-19 pandeemia ei ole asjaomasele liikmesriigile võõras ning ebatavaline ja ettenägematu, ei saa riigisisised õigusnormid, mis vabastavad kõik pakettreiside korraldajad üldiselt direktiivi 2015/2302 artikli 12 lõigetes 2–4 ette nähtud tagasimaksmise kohustusest lepingu niisuguse lõpetamise korral, millest teatatakse ette mitme kuu pikkuse kindla ajavahemiku jooksul, juba oma olemuselt olla põhjendatud niisugusest sündmusest tulenevate raskustega ja seega vastata vääramatule jõule tuginemise tingimustele.
- 70 Viies nimelt tegelikkuses selle tagasimaksmise kohustuse ajutise ja üldise peatamiseni, ei ole need õigusnormid kohaldatavad üksnes juhul, kui niisugused – eelkõige rahalised – raskused on tegelikult tekkinud, vaid laienevad kõigile kõnealuse ajavahemiku jooksul lõpetatud lepingutele, võtmata arvesse asjaomaste reisikorraldajate konkreetset ja individuaalset finantsolukorda.
- 71 Teiseks ei nähtu Euroopa Kohtule esitatud toimikust, et finantstagajärgi, mida määruse nr 2020-315 artikli 1 jõustamisega sooviti lahendada, ei oleks saanud vältida muul viisil kui direktiivi 2015/2302 artikli 12 lõikeid 2–4 rikkudes, võttes muu hulgas asjaomaste reisikorraldajate kasuks teatavaid riigiabimeetmeid, mida võidakse lubada ELTL artikli 107 lõike 2 punkti b alusel – võimalus, mida teised liikmesriigid on kasutanud, nagu märkis ka kohtujurist oma ettepaneku punktides 82–84.
- 72 Kuigi selles kontekstis on mitu valitsust rõhutanud asjaolu, et niisuguste riigiabimeetmete võtmisega kaasnesid erilised raskused, kuna võimalus võtta neid meetmeid lühikese etteteatamisega sõltub eelkõige pakettreiside sektori korralduse olemasolevatest struktuuridest ning nende meetmete võtmiseks vajalikust ajast vastavalt nende sisemenetlustele, tuleb sellega seoses märkida, et vastavalt Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikale ei saa liikmesriik tugineda riigisisestele raskustele, et õigustada liidu õigusest tulenevate kohustuste täitmata jätmist (25. juuni 2013. aasta kohtuotsus komisjon vs. Tšehhi Vabariik, C-241/11, EU:C:2013:423, punkt 48 ja seal viidatud kohtupraktika, ning 6. novembri 2014. aasta kohtuotsus komisjon vs. Belgia, C-395/13, EU:C:2014:2347, punkt 51).
- 73 Selles kontekstis ei saa nõustuda ka eelkõige Tšehhi valitsuse esitatud argumendiga, mille kohaselt riigiabi andmises seisnev lahendus peaks olema nn viimane abinõu. Sellega seoses piisab nimelt, kui märkida, et liidu õigus lubab liikmesriikidel selleks ette nähtud tingimusi järgides ette näha teatud riigiabi vormid, eelkõige need, mida võib pidada siseturuga kokkusobivaks ELTL artikli 107 lõike 2 punkti b alusel, samas kui see õigus ei võimalda neil just nimelt rikkuda oma kohustust võtta oma riigisiseses õiguskorras kõik vajalikud meetmed, et tagada direktiivi, käesoleval juhul direktiivi 2015/2302 täielik õigusmõju.
- 74 Veel tuleb märkida, et liikmesriikidel oli ka võimalus kehtestada kord, mille eesmärk ei olnud mitte sundida, vaid julgustada või hõlbustada asjaomaseid reisijaid võtma rahasummana tagasimaksmise asemel vastu vautšereid, kuna niisugused lahendused võivad samuti aidata leevendada asjaomaste reisikorraldajate likviidsusprobleeme, nagu on märgitud soovitus 2020/648 ja eelkõige selle põhjenduses 15.

- 75 Kolmandaks, nagu märkis ka kohtujurist oma ettepaneku punktis 80, ei ole niisugune riigisisene õigusnorm nagu määruse nr 2020-315 artikkel 1 – mis näeb ette pakettreiside korraldajate vabastamise tagasimaksmise kohustusest ajavahemiku jooksul, mis võib ulatuda kuni 21 kuuni alates kõnealuse pakettreisilepingu lõpetamisest teatamisest – ilmselgelt mõeldud toimima vaid ajavahemikul, mis on vajalik vääramatu jõuna käsitatava sündmuse põhjustatud raskuste lahendamiseks.
- 76 Kõike eeltoodut arvestades tuleb teisele küsimusele vastata, et direktiivi 2015/2302 artikli 12 lõikeid 2–4 koostoimes selle direktiivi artikliga 4 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus riigisiselised õigusnormid, mille kohaselt seoses üleilmse tervisekriisi puhkemisega, mis takistab pakettreisilepingute täitmist, vabastatakse pakettreiside korraldajad ajutiselt kohustusest maksta hiljemalt 14 päeva jooksul pärast lepingu lõpetamist asjaomastele reisijatele tagasi kõik lõpetatud lepingu alusel tehtud maksed, sealhulgas juhul, kui niisuguste õigusnormide eesmärk on vältida seda, et eeldatavate tagasimaksetaotluste suure arvu tõttu mõjutataks reisikorraldajate maksevõimet nii, et see seaks ohtu nende püsijäämise, ning säilitada seeläbi asjaomase sektori elujõulisus.

Kolmas küsimus

- 77 Kolmanda küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas liidu õigust tuleb tõlgendada nii, et see võimaldab liikmesriigi kohtul, kes lahendab hagi direktiivi 2015/2302 artikli 12 lõigetega 2–4 vastuolus olevate riigisiseste õigusnormide tühistamise nõudes, muuta oma otsuse, millega nimetatud riigisiselised õigusnormid tühistatakse, tagajärgede ajalist kehtivust.
- 78 Tuleb märkida, et asjaomase liikmesriigi ametiasutused on kohustatud võtma kõik vajalikud üld- või erimeetmed, et tagada liidu õiguse järgimine oma territooriumil (vt selle kohta 21. juuni 2007. aasta kohtuotsus *Jonkman jt*, C-231/06–C-233/06, EU:C:2007:373, punkt 38).
- 79 Sellega seoses tuleneb väljakujunenud kohtupraktikast, et liikmesriikidel on ELL artikli 4 lõikes 3 ette nähtud lojaalse koostöö põhimõtte järgi kohustus kõrvaldada liidu õiguse rikkumise õigusvastased tagajärjed, kusjuures niisugune kohustus lasub asjaomase liikmesriigi igal pädeval asutusel oma pädevuse piires, sealhulgas liikmesriigi kohtutel, kelle poole on pöördutud seoses niisuguse riigisisese aktiga, mis rikub liidu õigust (vt selle kohta 29. juuli 2019. aasta kohtuotsus *Inter-Environnement Wallonie ja Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen*, C-411/17, EU:C:2019:622, punktid 170 ja 171 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 80 Sellest järeldub, et kui liikmesriigi kohtule on esitatud nõue tühistada riigisiselised õigusnormid, mida ta peab liidu õigusega vastuolus olevaks, peab ta riigisiselises õiguskorras niisugustele õiguskaitsevahenditele kohaldatavate menetlusnormide kohaselt ning võrdväarsuse ja tõhususe põhimõtet järgides need õigusnormid tühistama.
- 81 On tõsi, et Euroopa Kohus on erakorralistel asjaoludel tunnustanud liikmesriikide kohtute õigust liidu õigusega vastuolus olevaks tunnistatud riigisiseste õigusnormide tühistamise otsuse tagajärgi ajas muuta.
- 82 Seega tuleneb Euroopa Kohtu praktikast, et liikmesriigi kohus võib keskkonnakaitsega seotud ülekaalukaid huvisid arvesse võttes või lähtudes vajadusest kõrvaldada asjaomase liikmesriigi tegelik ja tõsine elektrivarustuse katkemise oht, erandkorras ja iga üksikjuhtumi puhul eraldi lubada kohaldada riigisisest õigusnormi, mis võimaldab säilitada tühistatud riigisisese õigusakti

teatava toime, eeldusel et kohtupraktikas täpsustatud tingimused on täidetud (vt selle kohta 29. juuli 2019. aasta kohtuotsus Inter-Environnement Wallonie ja Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen, C-411/17, EU:C:2019:622, punktid 178 ning 179).

- 83 Käesoleval juhul tuleb siiski esmalt tõdeda – nagu märkis ka kohtujurist oma ettepaneku punktis 101 pakettreiside sektorile COVID-19 pandeemia põhjustatud tõsiste finantstagajärgede kohta, millele eelotsusetaotluse esitanud kohus oma kolmandas küsimuses viitab –, et oht selles sektoris tegutsevate ettevõtjate majanduslikele huvidele ei ole võrreldav asjaomase liikmesriigi keskkonnakaitse või elektrivarustusega seotud ülekaalukate huvidega, mis olid kõne all kohtuasjas, milles tehti 28. veebruari 2012. aasta kohtuotsus Inter-Environnement Wallonie ja Terre wallonne (C-41/11, EU:C:2012:103, punkt 57).
- 84 Teisalt tuleb märkida, et Prantsuse valitsus märkis kohtuistungil, et kahju, mis võib tuleneda sellest, et eelotsusetaotluse esitanud kohus tühistab määruse nr 2020-315, on „piiratud suurusega“. Niisiis ei ilmne igal juhul, et põhikohtuasjas kõne all olevate riigisiseste õigusnormide tühistamine tooks kaasa kahjulikke tagajärgi pakettreiside sektorile niisuguses ulatuses, et nende normide toime säilitamine oleks vajalik selle sektori ettevõtjate finantshuvide kaitsmiseks.
- 85 Neil asjaoludel tuleb kolmandale küsimusele vastata, et liidu õigust ja eelkõige ELL artikli 4 lõikes 3 ette nähtud lojaalse koostöö põhimõtet tuleb tõlgendada nii, et see ei võimalda liikmesriigi kohtul, kes lahendab hagi direktiivi 2015/2302 artikli 12 lõigetega 2–4 vastuolus olevate riigisiseste õigusnormide tühistamise nõudes, muuta oma otsuse, millega nimetatud riigisisised õigusnormid tühistatakse, tagajärgede ajalist kehtivust.

Kohtukulud

- 86 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (teine koda) otsustab:

- 1. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. novembri 2015. aasta direktiivi (EL) 2015/2302, mis käsitleb pakettreise ja seotud reisikorraldusteenuseid ning millega muudetakse määrust (EÜ) nr 2006/2004 ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2011/83/EL ning tunnistatakse kehtetuks direktiiv 90/314/EMÜ, artikli 12 lõikeid 2 ja 3**

tuleb tõlgendada nii, et

kui pakettreisilepingu lõpetamise järel on selle pakettreise korraldaja selle sätte alusel kohustatud maksuma asjaomasele reisijale tagasi kõik pakettreise eest tehtud maksed, siis tähendab niisugune tagasimaksmine üksnes nende maksete tagastamist rahasummana.

- 2. Direktiivi 2015/2302 artikli 12 lõikeid 2–4 koostoimes selle direktiivi artikliga 4**

tuleb tõlgendada nii, et

nendega on vastuolus riigisisised õigusnormid, mille kohaselt seoses üleilmse tervisekriisi puhkemisega, mis takistab pakettreisilepingute täitmist, vabastatakse pakettreiside korraldajad ajutiselt kohustusest maksta hiljemalt 14 päeva jooksul pärast lepingu lõpetamist asjaomastele reisijatele tagasi kõik lõpetatud lepingu alusel tehtud maksed, sealhulgas juhul, kui niisuguste õigusnormide eesmärk on vältida seda, et eeldatavate tagasimaksetaotluste suure arvu tõttu mõjutataks reisikorraldajate maksevõimet nii, et see seaks ohtu nende püsijäämise, ning säilitada seeläbi asjaomase sektori elujõulisus.

3. Liidu õigust ja eelkõige ELL artikli 4 lõikes 3 ette nähtud lojaalse koostöö põhimõtet

tuleb tõlgendada nii, et

see ei võimalda liikmesriigi kohtul, kes lahendab hagi direktiivi 2015/2302 artikli 12 lõigetega 2–4 vastuolus olevate riigisiseste õigusnormide tühistamise nõudes, muuta oma otsuse, millega nimetatud riigisisised õigusnormid tühistatakse, tagajärgede ajalist kehtivust.

Allkirjad